

TAHRİR DEFTERLERİNE GÖRE 16. YÜZYILDA KİLİS SANCAĞINDAKİ AŞİRETLERİN İDARELERİ, NÜFUSLARI VE YAŞAM TARZLARI

Metin AKİS*

ÖZET

Kilis Sancağında kışlayan konar-göçerler tahrir defterlerinde "Ekrâd-ı İzzeddinli" olarak geçmektedir. Bunlara "Ekrâd-ı İzzeddinli" denmesindeki neden hayat tarzlarından ve sancağın ilk bey'i olan Şeyh İzzeddinden dolayıdır. Bölgede yaşayan konar-göçerler Osmanlıdan çok önceki zamanlardan beri bölge siyasetini etkilemişlerdir. İdari yapılanmaları taiife, cemaat ve oymak tarzındadır. Genel olarak koyun yetiştiriciliği ile uğraşmışlardır. 1570'te konar-göçerlerin nüfusları 1536'ya göre dört kat artmasına rağmen, 1590'da başlangıca göre iki katına gerilemiştir. Yaklaşık olarak aynı durum yetiştirdikleri koyun sayısı için de söz konusudur.

Anahtar Kelimeler: Konar-göçerler, Kilis Sancağı, Ekrâd, Ekrâd-ı İzzeddinli, Taiife, Cemaat, Oymak, Konar-göçerlerin nüfusları.

ABSTRACT

Nomads of the Sancak Of Kilis colled as "Ekrâd-ı İzzeddinli" in tahrir defters. Reason for caling like this, is coming from their life styl, and from a person, who was the first ruler of Sancak of Kilis. Nomads of the district effected all politics either in Ottoman era or before the Ottomans. They divided as "taiife", "cemaat", and "oymak" and generally they worked at raising sheep. At the second quarter of the 16.th century population of the nomads increased in the third quarter of the same century, and at the end of the century, it decreased and doubled according to begining. The same situation was also in number their sheep numbers which they raised.

Key Words: Nomads, Sancak of Kilis, Ekrâd, Ekrâd-ı İzzeddinli, Taiife, Cemaat, Oymak, population of nomads.

* Arş.Gör.Dr., Kafkas Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.

GİRİŞ

Kilis Sancağına ait mufassal tahrir defterlerinde konar-göçerler nüfus en kalabalık kesimini oluşturmaktadır. Konar-göçerlerin kendilerine mahsus hayat tarzları olmasının yanında, nüfusları, yayıldıkları yerler ve sahip oldukları maddi varlıklar Osmanlı sosyal ve ekonomik yapısının aydınlatılması bakımından önem taşımaktadır.

Araştırmamızda temel olarak üç tapu tahrir defterini kullandık. Bu defterlerden ilki Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde 181 numarada kayıtlıdır ve 1536 tarihini taşımaktadır. Defter aynı zamanda sancağın da ilk mufassal defteridir. İkinci defter yine aynı yerde, 506 numaralı ve 1570 tarihine aittir. En son defter 1590 tarih ve 171 numara ile Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivinde bulunmaktadır.

Konar-Göçerlerin İdareleri

İnsan toplulukları bir arada yaşamanın gereği olarak çeşitli kurallar geliştirmişler ve bu kurallara uymayı da toplum yaşamının en temel ögesi olarak kabul etmişlerdir. Konar-göçerler Osmanlı toplumunun diğer halk kesimlerinden farklı bir yaşam sürdürmekteydiler. Bu nedenle idarî yapılanmaları da farklılık arz etmekteydi. Her ne kadar şehir hayatının girift sosyal ilişkileri kadar olmasa da kendilerine mahsus yazılı olmayan kuralları tatbik etmekteydiler.

Konar-göçerler yapı itibariyle üç gruba ayrılmaktaydı; 1- Münferit ve müstakil olarak bir boydan oluşanlar, 2- Bir boydan ayrılarak zamanla sayıları dörtten on altıya veyahut daha fazla olan ve genellikle reislerinin adıyla anılan oymaklar grubu, 3- Federasyon şeklinde yapılanmış olanlar.¹

Kilis ve civarında yaşayan konar-göçerler federasyon tarzında sevk ve idare edilmekteydi. Bu tarz yönetim anlayışı sadece Kilis Sancağındaki konar-göçerler için değil, Halep Türkmenleri, Şam Türkmenleri ve Diyarbakır Türkmenleri gibi Boz Ulus topluluğuna dahil gruplarda da uygulanmıştır.

Osmanlı Devletinin Konar-göçerleri federasyon tarzında idaresi öncelikle malî sebeplerle olmuştur. Osmanlı döneminde Oğuz isimleri taşıyan bazı küçük oba ve oymaklar yeni bir düzenlemeye tabi tutulmuşlar, Eski-il, Yeni-il, Halep-Türkmenleri,² Şam-Türkmenleri, Ulu-Yörük ve Dulkadirli bu düzenlemeler neticesinde oluşturulmuştur. Örneğin; Avşar Oymakları 24 Oğuz boyu arasında sayıldığı halde Halep Türkmenleri adı altında ayrı bir idari yapı içerisinde yer alabilmekteydi.

¹ Cengiz, Orhonlu, *Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretlerin İskanı*, İstanbul 1987. s.13-4

² TKGMA., TTD., No:37'de kayıtlı 74 yapraklı 1596 yılına ait defterde Halep civarındaki bütün konar-göçerleri kapsamakta ve "yörtügan-ı Halep Defteri" olarak adlandırılmıştır. Beydili, Bayad, Beylülkü, Harbendeli, İnallu, Gündüzlü Avşarı, Köpeklü Avşarı, Peçenek Türkmen Boyları (Oruk) Halep Türkmenleri arasında yer almaktaydı. Bkz. Defter 1-74 sayfaları ve Konyalı, İ., H., *Kilis Tarihi*, s.124-131

Bir başka neden ise; çok çeşitli boylardan gelme küçük oba, cemaat ve oymakların kışlama mekanlarının yukarda bahsi geçen yerler olmasının da bir diğer etken olduğu, Halep ve civarının bazı Türkmen grupların kışlama yerleri olmasından dolayı bu adı almış olduğu düşünülebilir.³

Kilis Sancağındaki konar-göçerler defterlerde “*ekrad*” olarak adlandırılmaktadır. Sancağın Kanunnamesi’nde⁴ ”Ekrâd Taifesi”⁵ için; ”*Ve Ekrâd taifesi kıl ev ile kadimi kışlak ve yurtları olan Nahiye-i Com etrafında Halep ve Maraş Eyaletlerinde vaki olan yaylaklara kıl ev ile konar göçer yörük makulesi olduklarından...*” şeklindeki ifade konar-göçerlerin bir yıl içerisindeki faaliyetlerini ve yaşam tarzlarını göstermektedir.

İncelemiş olduğumuz üç Tapu Tahrir defterinde konar-göçerler hiyerarşik olarak üç temel guruba ayrılmaktalar. “Taife”, “cemaat” ve “oymak” olarak ayrılan bu gruplardan hangisinin daha büyük olduğunun tespit edilmesi kolayca yapılacak bir tasnif neticesinde mümkün gözükmemektedir. Bu konuda yukarda sayılan grupların ayrı ayrı nüfusları bizlere yardımcı olacağı kanaatindeyiz.

Taife adı altında kaydı verilen nüfusun cemaat olarak verilenlere göre daha kalabalık olması nedeniyle taifenin cemaate göre bir üst birimi olduğu düşünülebilir. Taife diğer konar-göçer yapılar içerisindeki “aşirete” karşılık gelmektedir. Aşiret “el-Aşîre” Arapça kelimesinin dilimize aşiret olarak geçmiş şeklidir.⁶

Taifelerin bir alt birimi olarak da cemaatler kaydedilmişlerdir. Oymaklar ise yine kayıtlarında verilen hane sahiplerinin sayısı göz önüne alındığında cemaatlerden daha küçük oldukları anlaşılmaktadır.

Taifeyi sevk ve idare edecek beylerin tayini, cemaati teşkil eden grupların başındaki kethüdaların ve ihtiyarların seçilecek şahsı bey olarak kabul edeceklerini bildirmeleri durumunda hükümetin de onayı alınarak yapıldı. Rışvan gibi gruplarda daha özel bir prosedür olarak- Rışvan grubu Kilis Sancağında kışlayan kalabalık konar-göçer gruplardandı- padişah tarafından

³ İlhan, Şahin, “Osmanlı İmparatorluğu’nda Konar-göçer Aşiretlerin Hukukî Nizamları,” *Türk Kültürü*, XX. (Mart 1982), Sayı 227, s.285, Halil, İnalçık, “The Yörüks: Their Origins, Expansion and Economic Role,” *Oriental Carpet and Textile Studies I*, London 1986, s.47-48.

⁵ Ekrâd tabiri konar-göçerleri tanımlamak için Osmanlı resmi yazışmalarında kullanılıyordu. Cevdet Türkay’a göre defterlerde geçen “Ekrâd oymak ve aşiretleri yine konar-göçer Türk soyundan gelenlerdir”. Cevdet Türkay, *Oymak- Aşiret ve Cemaatler*, s.1-17. Hallaçoğlu’na göre ise “Ekrâd kelimesinin konar-göçer veya yörükle eş anlamda kullanıldığı, bilhassa, Osmanlı belgelerinde Türk, Kürd ve Ekrâd kelimelerinin etnik bir anlam ifade etmediği açıkça ortaya çıkmaktadır.” Yusuf Hallaçoğlu, “Osmanlı Belgelerine Göre Türk-Etrâk, Kürd-Ekrâd Kelimeleri Üzerine Bir Değerlendirme.” *Belleten* cilt:LX/227-229, TTK Ankara 1997, s 139-146

⁶ Cevdet Türkay, *Başbakanlık Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu’nda Oymak- Aşiret ve Cemaatler*, Tercüman Kaynak Eserler Dizisi, İstanbul 1979, s.17, Yusuf. Hallaçoğlu, “Aşiret”, *TDVİA*, cilt:I, s.9

verilen berata gerek görülmeden kethüda, ihtiyar ve söz sahiplerinin seçtiği kişiler boy beyi olurdu.

Cemaatin başında “kethüda” bulunurdu. Kethüdalar idari bakımdan bağlı oldukları boy beyi tarafından tayin edilirdi. Kethüdaların idaresine buldukları cemaat üzerindeki sorumlulukları sadece idare etmekle sınırlı olmayıp, aynı zamanda vergi ile de ilgili sorumlulukları vardı. Kethüdalar cemaatin kanunen vermesi gereken vergileri has voyvodalarına vermeyi taahhüt ederlerdi ve kefalette bulunurlardı. Eğer idarede acz veya vergi toplamada ihmalleri olursa cemaat halkının şikayetleri ve has voyvodalarının onayıyla görevden alınıp yerine başkası atanırdı.

Defterlerde taifelere göre tasnif yapılmıştır. Taifeye bağlı cemaatler, taifenin hemen altında sıralanmakta ve “*Taife-i Ceyanlu tabî Com cemaat-ı zeyneddin Kethüda veled-i Yusuf tabî mezbur*” örneğinde olduğu gibi, taifenin bağlı olduğu nahiye ve cemaatin bağlı olduğu taife sıralı olarak kaydedilmekteydi.⁷ Eğer cemaatler birden fazla köyde kışlamaktaysa taifeye bağlı cemaatler “*der karye-i*” şeklinde kışladıkları köylere göre ayrıca tasnif edilmekteydiler. Örneğin; Kılıçlı Taifesinden Feramus Kethüdaya bağlı olan cemaat Ekerce, Ayn-ı Kale ve Cinderas köylerinde kışlamaktaydı.⁸

Konar-göçerlerden oluşturulmuş pek çok idari teşkilat bakımından- kaza ve nahiye bulunmaktaydı. Aynı zamanda adli sorunların çözümü için de kadılar atanmıştı. Bu kadılar konar- göçerlerle beraber şehirden şehre göçmekteydiler. XVI. Yüzyılın ortalarından itibaren Yeni- il ve Halep Türkmenleri de birer kaza teşkil ediyordu.

Kilis Sancağındaki Aşiretlerin Nüfusları ve Yayılma sahaları

Kilis Sancağındaki konar-göçerler genel olarak *Ekrad-ı İzzeddinli* olarak bilinmektedirler. Şeyh İzzeddin Beğ’in 1527-36⁹ arasındaki dönemde Kilis’te sancakbeyliği yapması nedeniyle bu adı almış olabilirler. Mühimme defterindeki ifadelerden İzzeddinli taifesinin *Bozulus Türkmenlerine* bağlı Türk boylarından biri olduğu anlaşılmaktadır.¹⁰

Şimdi bu taife aşiret ve boylara daha yakından bakalım.

⁷ TKGMA. TTD. No:171, s.90

⁸ TKGMA. TTD., No:171, s.92

⁹ BOA., TTD., No:181, s.51.1536 tarihli mufassal tahrir defterinde Sancakbeyi olarak adı geçmekte olmasına rağmen hangi tarihe kadar bu görevde kaldığını tespit edemedik. en azından dokuz yıl görevde kaldığını kaynaklara dayanarak söyleyebiliriz. bkz.Kunt.M.. *Sancaktan Eyalete*,s.128

¹⁰ Konar-göçerler hakkında bkz. B.Atalay, “Türkçemizde men. man Eki”, *Türk Dil Kurumu* 1940. İbrahim.Kafesoğlu. “Türkmen Adı”. *Jean Dery Armağanı*. Ankara, 1958, s.128, Lindner, R.P., *Nomads and Ottomans in Medieval Anatolia*. Blomington, 1983, Halil.İnalçık. “Arab Camel Drivers in Western Anatolia in the Fifteenth Century”, *Revue d’Histoire Maghrébine*, 1983. s.263-270

Abanlı Taifesi

1570'de 146 hane ve 67 mücerredleri kaydedilmiştir.¹¹

Abdaliye Taifesi

1536'da abadaliye taifesine mensup 50 hane ve 17 mücerred, 1570'de 112 hane 51 mücerred kaydı vardır.¹²

Acarlı Taifesi

1536'da 43 hane, 49 mücerred, 1570'de 505 hane ve 4116 mücerred kaydı vardır.¹³

Ali Kanlı Cemaati

1536'da 31 hane ve 25 mücerred, 1570'de 88 hane ve 15 mücerred 1590'da "Halil Beğli" olarak ta bilinmektedir. 92 neferi, 77 hanesi, 48 bennaki ve 4 tane de mücerredi vardı.¹⁴

Amikî Taifesi

1536'da 164 hane ve 61 mücerredi, 1570'de 389 hane ve 219 mücerred, 1590'da 385 hane ve 197 mücerredleri deftere kaydedilmiştir "Mehalu" adıyla ve *Amikiyye* olarak da bilinirdi. Bu taifeye bağlı *Mihrabî* cemaatının kethüdalığını Hamid ve İsmail yapmaktaydı. Bunlara bağlı 52 hane bulunmaktaydı. Yine aynı cemaatin bir diğer kolu da Halil'in oğlu Yusuf idaresinde idi. Bunların da 35 hanesi mevcuttu. *Alihanlı* cemaati de aynı taifeye bağlıydı ve idaresi Kasım Kethüdaya bırakılmıştı. Bu cemaat de 30 haneli idi. *Meraşi* olarak bilinen bir diğer cemaati de 138 haneli idi. *Kasablı* cemaatinin 53 hanesi ve *Aldıranlı* cemaatinin de 77 hanesi mevcuttu. Toplam olarak taifenin 687 neferi, 385 hanesi, 266 bennaki ve 197 mücerredi vardı.¹⁵

Balasanlı Taifesi

1536'da 50 hane ve 34 mücerred, 1570'de 419 mücerred ve 174 hane kayıtlıydı.¹⁶

Barase Cemaati

1570'de 279 hane ve 186 mücerretleri bulunmaktaydı. Nefer sayıları 465, bennak sayıları 77 idi.¹⁷

¹¹ BOA., TTD., No:506, s.266-68

¹² BOA., TTD., No:181, s.183, No:506, s.268-70

¹³ BOA., TTD., No:181, s.207, No:506, s.298-311. " Türkmen taifesidir." Cevdet Türkay, *Oymak- Aşiret ve Cemaatler*.s176

¹⁴ BOA., TTD., No:181, s.156, No:506, s.292-93, TKGMA., TTD., No:171, s.121, Cevdet Türkay, *Oymak- Aşiret ve Cemaatler*.s.49

¹⁵ BOA., TTD., No:181, s.132-36, No:506, s.207-14, TKGMA., No:171, s.111

¹⁶ BOA., TTD., No:181, s.193, No:506, s.317-27

¹⁷ BOA., TTD., No:506, s.392-97

Belubî Taifesi

1570'de 70 hane, 35 mücerred, 105 nefer, 58 bennak sayısı vardı.¹⁸

Bubalanlu Taifesi

1536'da 30 hane, 13 mücerred, 1570'de 252 hane ve 152 mücerred, 404 nefer ve 174 bennak kayıtları vardı.¹⁹

Çakallu Taifesi

1536'da Çakallu taifesinin 28 hane ve 104 mücerred, 1570'de 125 hanesi ve 60 mücerred, 74 bennak ve 185 neferi kayıtlıydı.²⁰

Denabî Taifesi

1536'da 3 hane ve 4 mücerred kayıtlıyken, 1570'te 226 hane ve 99 mücerred kaydı vardır. Nefer sayısı 325, bennak sayısı ise 184 idi.²¹

Derzubî Cemaati

Sadece 1570 tahrirli mufassal tahrir defterinde kayıtlara alınmıştır. Buna göre 130 hane ve 59 mücerred, 41 bennak ve 189 nefer kaydı vardı.²²

Dubadî Taifesi

1536'da bennak 50 mücerred 48 kişi, 1570'de nefer 51, bennak 22, hane 36 mücerred 12 kişi idi.²³

Ber Seyhat Cemaati

1570'te 91 hane 24 mücerred, 115 nefer ve 79 bennak kayıtları vardı bu sayı 1590'da 168 hane ve 22 mücerred'e çıkmıştır.²⁴

Eskanlu Taifesi

Bu taifenin 1536'da sadece 8 bennak 16 mücerred ve 35 nefer kaydı vardır.²⁵ *Ekrad-ı İzzeddinli* taifesi adı altında geçmektedir. Şemseddin oğlu Hüseyin Kethüda cemaatin başı olarak zikredilmektedir. Malatya kazasının Habaş nahiyesi Cuvke mezraasında sakindirler. 27 hane, 144 koyun, 12 bennak ve 18 mücerred olan cemaat defter de 48 nefer olarak gösterilmiştir.²⁶ 506'nolu tahrir defterinde Taife-î Ekrâd-ı Eskânlu şeklinde geçmektedir. Burada da

¹⁸ BOA., TTD., No:506, s.285-87

¹⁹ BOA., TTD., No:181, s.175, No:506, s.311-17

²⁰ BOA., TTD., No:181, s.91-97, No:506, s.415-16

²¹ BOA., TTD., No:181, s.141, No:506, s.271-76

²² BOA., TTD., No:506, s.506, s.398-99

²³ BOA., TTD., No:181, s.137-40, No:506, s.260-63

²⁴ BOA., TTD., No:506, s.293-95, TKGMA., TTD., No:171, s.144

²⁵ BOA., TTD., No:506, s.409-412

²⁶ BOA., TTD., NO:506, s.153-154

taifenin Malatya'ya bağlı, 35 nefer, 27 hane, 8 bennak ve 8 mücerredi bulunmaktaydı.²⁷

Evran Yunuslu Taifesi

1570'te 68 hane, 105 nefer 30 bennak ve 37 mücerred kaydı bulunmaktaydı.²⁸

Ezkanlı Taifesi

1570'de 123 hane, 70 mücerred, 193 nefer, 92 bennak kaydı bulunmaktaydı. 1570'de taifenin Malatya'ya bağlı, 35 nefer, 27 hane, 8 bennak ve 8 mücerredi bulunmaktaydı. 1590'da *Ekrad-ı İzzeddinli* taifesi adı altında geçmektedir. Şemseddin oğlu Hüseyin Kethüda cemaatin başı olarak zikredilmektedir. Malatya kazasının Cubaş nahiyesi Cuvke mezraasında sakindirler. 27 hane, 144 koyun, 12 bennak ve 18 mücerredi olan cemaat defter de 48 nefer olarak gösterilmiştir.²⁹

Gezanlı Taifesi

1570'te kaydı vardır. Buna göre; hane sayısı 4, mücerred 4 , bennak 4, nefer 8 kişi idi.³⁰

Güc Beğlü Taifesi

1536'da 30 bennak, 58 mücerred, 1570'de 112 hane 78 mücerred, 191 nefer 96 bennak ve 1590'da 114 hane 52 mücerred kaydı bulunmaktaydı.³¹

Gürkanlı Taifesi

1536'da 63 bennak, 53 mücerred, 1570'te 112 hane, 78 mücerred, 690 nefer, 281 bennak kaydı vardı.³²

Hacı Ömerli Cemaati

1570'de 329 hane, 536 nefer, 245 bennak ve 207 mücerred kaydı vardır.³³

Halidlü Taifesi

1536'da 66 bennak, 27 mücerred, 1570'de 156 hane, 234 nefer 99 bennak, 78 mücerred, 1590'da Ali kethüda idaresinde Kahta ve Gerger kazalarında 128 hane, 84 bennak, 66 mücerred, Şerif ve Nur Kemal idaresinde 15 hane, 12 bennak, 7 mücerred, Bireciğe bağlı Kara Curun ve Buldı köylerinde Ömer oğlu Gökçe Şeref'e bağlı 10 hane, 8 bennak, 7 mücerred, Salu köyünde 2 hane, 2

²⁷ BA. TD. Nr:506. s.153-154

²⁸ BOA.. TTD., No:506. s.276-77

²⁹ BOA., TTD., No:506. s.409-12. TKGMA.. TTD.. No:171, s.159

³⁰ BOA.. TTD., No:506. s.278

³¹ BOA., TTD., No:181. s.105-8, No:506. s.165-67. TKGMA.. No:171. s.159

³² BOA.. TTD., No:181. s.203. No:506. s.357-67

³³ BOA.. TTD., No:506. s.387-92

bennak, 1 mücerred, Suruc'a bağlı Şehrek (Kızıl Kuyu) köyünde 3 hane, 1 bennak, toplam olarak bu tahrirde 241 nefer, 156 hane, 107 bennak, 81 mücerredleri bulunuyordu.³⁴

Hasan Deyviyi Cemaati

1536'da 3 mücerred, 1570'te 25 hane, 6 mücerred, 13 bennak 31 nefer kaydı vardı.³⁵

Hasan Kethüda Cemaati

1536'da 28 bennak, 37 mücerred, 1578'de ise 4 bennak, 4 mücerred ve 21 nefer kaydı bulunmaktaydı.³⁶

Havledi Taifesi

1570'de 278 hane, 107 mücerred, 156 bennak, 390 nefer ve 1590'da 271 hane, 102 mücerred kayıtlıydı.³⁷

Hazırsızlu Cemaati

1570'te 56 bennak, 59 mücerred, 97 nefer kayıtlıydı.³⁸

Heştuanlu Taifesi

1536'da 34 bennak, 35 mücerred, 1570'te 20 hane, 29 nefer 26 bennak ve 9 mücerred kaydı vardı. 1590'da cemaatin başında Mehmet oğlu Ali Kethüda bulunmaktaydı. 50 nefer, 31 hane, 12 bennak ve 18 mücerred vardı.³⁹

Kadılı Cemaati

1570'de 355 hane, 141 mücerred, 496 nefer, 215 bennak kaydı bulunmaktaydı.⁴⁰

Karaca Alilu Taifesi

1536'da 51 bennak, 36 mücerred, 1578'de 219 hane, 189 mücerred, 408 nefer, 98 bennak, 1590'da taifeye bağlı beş cemaat vardı. Bunlar; Davut'un oğlu *Hasan Kethüda cemaati*, 47 haneye sahipti. Musa'nın oğlu *Ali kethüda cemaati* ve *Görikkanlu Cemaati* 77 haneli oldukları belirtilmektedir. Yine bu cemaatin bir diğer kolu da Mehmet oğlu İskender kethüdalığında 30 haneli idi. *Karaca Ömerlü Cemaati* Ebu Tahir oğlu Polat kethüdalığında 36 hane *Haskanlu Cemaati* 21 hane olarak hesap edilmiştir. Kethüdası ise Hasu'nun oğlu Hıdır idi.

³⁴ BOA., TTD., No:181, s.124-27, No:506, s.197-200. TKGMA.TTD., No:171, s.149

³⁵ BOA., TTD., No:506, s.255

³⁶ BOA., TTD., No:181, s.No:506, s.420

³⁷ BOA., TTD., No:506, s.155-65, TKGMA.,TTD., No:171, s.156

³⁸ BOA., TTD., No:506, s.373-75

³⁹ BOA., TTD.No:181, s.128-9, No:506, s.200-7, TKGMA., TTD., No:171, s.159 Cevdet

Türkey, *Oymak- Aşiret ve Cemaatler*, s. 91

⁴⁰ BOA., TTD., No:506, s.381-86

Toplam olarak taifenin 395 neferi, 211 hanesi, 215 bennaki ve 59 mücerrediy vardı.⁴¹

Kasım Kethüda Cemaati

1578'de 56 hane, 36 mücerred, 92 neferi 29 bennak bulunmaktaydı.⁴²

Kavi Taifesi

1536'da 12 bennak, 15 mücerred, 1570' de 250 hane, 70 mücerred, 320 nefer, 174 bennak kayıtlıydı.1590'da Halil Beğ idaresinde Dilablı Cemaati 126 hane, 76 bennak, 33 mücerred Kahta'da yaylamaktaydı. Aynı cemaatin Sürgü'de 11 hane, 6 bennak, 3 mücerred, Koç Hisarda 11 hane, 11 bennaki, Süleyman kethüde idaresinde 5 hane, 3 bennak, 2 mücerred, Ruha'da Alilu cemaatinin 2 hane, 1 bennak, 4 mücerrediy, yine aynı kethüdaya bağlı 10 hane, 7 bennak, 1 mücerred, Delunlu cemaatinin Pirhan köyünde 30 hane, 18 bennak, 7 mücerred, Hısn-ı mansur kazası Hatur köyünde Şıhlı Kethüdaya bağlı 27 hane, 22 bennak, 10 mücerred, Terteviş mezraasında 31 hane, 20 bennak, 7 mücerred, Toplam olarak taifenin 314 nefer, 253 hane, 174 bennak, 57 mücerred kaydı bulunmaktadır.⁴³

Kılıçlı Taifesi

1536'da 64 bennak, 9 mücerred, 1570'te 157 hane, 79 mücerred, 236 nefer, 100 bennaki bulunmaktaydı. 1590'da Kılıçlı taifesinin 237 neferi, 157 hanesi, 140 bennaki ve 44 mücerrediy, başında Feramus adında kethüdası vardı. Cemaatin Gündüzlüye bağlı Mervam köyünde 117 hanesi vardı. Ekerce köyünde 9, Ayn-ı Kale köyünde 9 hanesi ,Cenas köyünde ise 22 hanesi vardı.⁴⁴

Kırbaşlı Cemaati

1570' de Kırbaşlı Cemaatinin 149 hane, 63 mücerred, 125 bennak, 212 Nefer kaydı bulunmaktaydı.⁴⁵

Köydi (Gözi) Taifesi

1536' da Gözi taifesinin 1 bennak 10 mücerrediy kayıt altına alınmışken, 1570'te 325 hane, 141 mücerred, 466 nefer, 251 bennak kaydı bulunmaktadır. 1590'da taifenin; Besni'de Süleyman kethüda idaresinde Serince köyünde 27 hane 16 bennak, 9 mücerrediy, Kalacık köyünde 9 hane, 6 bennak, 7 mücerred, Sedir köyünde 6 hane, 3 bennak, 6 mücerred, Sayviran köyü yakınlarındaki Baycık köyünde 9 hane, 8 bennak, 5 mücerred, Hacı Halil köyünde 11 hane, 8

⁴¹ BOA., TTD., No:181, s.150-51, No:506, s.234-39, TKGMA., TTD., No:171, s.118

⁴² BOA., TTD., No:506, s.419-20

⁴³ BOA., TTD., No:181, s.143, No:506, s.214-18, TKGMA., TTD., No:171, s.161

⁴⁴ BOA., TTD., No:181, s.158, No:506, s.244-47, TKGMA., TD., No:171, s.100 "Türkmen, Ekrad ve Yörük olarak geçmektedir. Kılıçlı Boyunoğlu aşiretlerinden olan Kılıçlı Ahsendere mevkiinde iskân olunmuşken Ekrad-ı Kilis içerisinde yazılmış ve müceddeden Rakkaya iskânları emr olunmuştur" Cevdet Türkay, *Oymak- Aşiret ve Cemaatler*.s.515-6

⁴⁵ BOA., TTD., No:506, s.412-14

bennak, 5 mücerred, Gerger kazası Taş-il nahiyesine bağlı Tepecik köyünde 27 hane, 23 bennak, 18 mücerred, Bahir köyünde 33 hane, 30 bennak, 18 mücerred, Tuhari köyünde 50 hane, 44 bennak, 20 mücerred, Halbusa'it köyünde 16 hane, 18 bennak, 10 mücerred, Taş-il'de Kara Ulya köyünde 43 hane, 35 bennaki 17 mücerred, Malküs köyünde 21 hane, 15 bennak, 23 mücerred, Vilayet-i Şark'ta Ömer kethüda idaresinde 50 hane, 49 bennak, 30 mücerredleri vardı. Toplam olarak taifenin 1590'da 524 neferi, 325 hanesi, 275 bennaki, 175 mücerredini buluyordu.⁴⁶

Kulaksızlı Taifesi

1536'da 14 bennak, 23 mücerred, 1570'te 125 hane, 60 mücerred, 60 bennak, 175 nefer kayıtları vardır.⁴⁷

1590'da Kulaksızlı taifesi beş ayrı cemaat olarak temsil edilmekteydi. Bunlar; *İmanlı Cemaati* Halid' in Oğlu Murad'ın kethüdalığında, 39 hane bulunmaktaydı. *Kasılı Cemaati*, Hasan'ın oğlu Hüseyin'in kethüdalığında 43 hane vardı. Albacı Cemaati 18 haneli ve Kethüdaları ise Mihnet oğlu Seydi idi. *Mestanlı Cemaati* arab oğlu Hasan kethüda başkanlığında, 21 hanelibir cemaat idi. Bu cemaatin diğer bir kolu da Hancık köyünde idi. Burada da 4 hanesi vardı. Toplam olarak taifenin 189 nefer sayısı, 125 hane sayısı, 80 bennaki ve 42 mücerredini defterde kayıtlı görünmektedir.⁴⁸

Mahmud Veled-i Cevlan Cemaati

1578'de 27 hane, 15 mücerred, 35 nefer ve 14 bennak kayıtları mevcuttur.⁴⁹

Mansur Kanlı Cemaati

1570'de 146 hane, 98 mücerred, 244 nefer ve 142 bennakları bulunmaktaydı.⁵⁰

Mestanlı Taifesi

1570'de 200 hane, 105 mücerred, 305 nefer 97 bennak kaydı bulunmaktaydı.⁵¹

Mennanlı Taifesi

1536'da 20 bennak 11 mücerred, 1570'de 90 hane 47 mücerred, 137 nefer, 42 bennak, 1590'da ise 90 hane ve 61 mücerredini kayıtlıydı. Cemaatin 33 de

⁴⁶ BOA.. TTD., No:181, s.102-4, No:506, s.154-9. TKA., TTD., No:171, s.154

⁴⁷ BOA.. TTD., No:181, s.154-55, No:506, s.242-44. Cevdet Türkay. *Oymak- Aşiret ve Cemaatler*.s. 543, "Türkmen ve Yörükler."

⁴⁸ TKGMA., TTD., No:171, s.120

⁴⁹ BOA.. TTD., No:506, s.419

⁵⁰ BOA.. TTD., No:506, s.375-78. *Mansuroğlu Cemaati olarak da geçer.Yörükler*. Cevdet Türkay. *Oymak- Aşiret ve Cemaatler*.s.577

⁵¹ BOA.. TTD., No:506, s.280-85

bennaki bulunmaktaydı. Kethüda Garib oğlu Şemo cemaatin idarecisiydi. Hangi köyde olduklarına dair bilgi yoktur.⁵²

Musabeğlü Taifesi

Kilis İline bağı Musabeğlü kazası bu taifeden dolayı bu adı almıştır.1536'da 140 bennak, 33 mücerred, 1570'de 573 hane, 213 mücerred, 282 bennak, 876 nefer kayıtları mevcuttur. 1590'da ise 574 hane ve 172 mücerredleri vardı.⁵³

Nakibanlu Taifesi

1536'da 65 bennak, 73 mücerred, 1570'de 714 hane, 330 mücerred, 415 bennak 1044 nefer kaydı bulunmaktaydı.⁵⁴

Nekkiye Cemaati

1536'da 12 bennak, 8 mücerred, 1570'de 44 hane, 16 mücerred, 60 nefer 33 bennak kaydı vardı.⁵⁵

Okcu İzzeddinli Taifesi

1536'da 47 bennak 10 mücerred, 1570'de 247 hane 104 mücerred, 127 bennak, 354 nefer, 1590'da 248 hane ve 90 mücerredini vardı. Taife ok yapımı uğraştıklarından dolayı bu ismi almıştır. Okcu İzzeddinli taifesinin altı ayrı cemaati defterde kayıtlı idi. Bunlar; *Saikanlu Cemaati* Şehriyar kethüda başkanlığında idare edilmekteydi 70 hanesi vardı. *İbanlu Cemaati*, Abidin'in oğlu Halil'in kethüdalığında idi ve 24 hanesi vardı. *Yerlūbanlu Cemaati*, Tavil Süleyman kethüda riyasetinde 54 hane, *Hıdırbanlu Cemaati*, Hacı'nun oğlu Balban kethüdalığında 51 hane, *İzkanlu Cemaati* de 43 hane, *Amal Kethüda Cemaati* ise 6 haneli idi ve Behisni kazasına bağı serice köyünde bulunmaktaydılar.⁵⁶

Ömerlü Taifesi

1536'da 96 bennak 24 mücerredini 1570'te 39 hane 13 mücerred, 35 bennak 52 nefer kaydı vardır. 1590'da Ömerlü cemaatinin 28 hanesi Cum Nahiyesine bağı Cebel-i Zikri köyünde kışlamaktaydı. 13 hanesi Karı Öyüğü ve Hacı Halil Mezraası'nda, 6 hanesi de Yarur köyünde kışlamaktadır. Cemaatin toplam olarak 58 neferi, 39 hanesi, 50 bennaki ve 7 mücerredini vardı.⁵⁷

⁵² BOA., TTD., No:181, s.166, No:506, s.253-55, TKGMA., TTD., No:171, s.105

⁵³ BOA., TTD., No:181, s.144-48, No:506, s.220-29, TKGMA., TTD., No:171, s.122

⁵⁴ BOA., TTD., No:181, s.195, No:506, s.327-42

⁵⁵ BOA., TTD., No:181, s.184, No:506, s.270-71

⁵⁶ BOA., TTD., No:181, s.149-50, No:506, s.229-34, TKGMA., TTD., No:171, s.116

Bozulu Türkmenlerindendir. Cevdet Türkay, *Oymak- Aşiret ve Cemaatler*.s.95

⁵⁷ BOA., TTD., No:181, s.108-11, No:506, s.252-53, TKGMA., TTD., No:171, s.104

Piranlu ve Beşanlı

1536'da 1 bennak, 7 mücerred, 1570'de 59 hane, 32 mücerred, 91 nefer 48 bennak kaydı vardır. Bugün Beşenli diye bilinen köyde oturmaktadırlar. Musabeğli taifesine tabi olan taifenin iki kolu vardı bunlar;Mahmud Oğlu Hüseyin Cemaati'nin 26 hanesi, 25 bennaki ve 16 mücerred bulunmaktaydı. Beşanlı Cemaati'nin 33 hanesi, 29 bennaki, 10 mücerred vardı.Taifenin 91 neferi, 59 hanesi, 54 bennaki ve 26 mücerred vardı.⁵⁸

Reşi Taifesi

1536'da 528 mücerred olarak kaydedilmişlerdir. 1570'de 73 hane, 52 mücerred,35 bennak, 152 nefer kayıtlıydı, 1590'da 1127 hane ve 466 mücerred kaydı vardır.⁵⁹

Rişvan Taifesi

1536'da 316 bennak 225 mücerred, 1570'de 310 hane, 152 mücerred, 186 bennak 462 nefer kaydı bulunmaktaydı.⁶⁰

Rumyanlu Taifesi

1570'de 208 hane, 93 mücerred, 92 bennak 301 nefr kaydı bulunmaktaydı.⁶¹

Sabarlu Taifesi

1536'da 37 bennak, 22 mücerred, 1570'de 625 hane, 309 mücerred 408 bennak ve 934 nefer kaydı bulunmaktadır.⁶² Bugün aynı ismi taşıyan Kilis Vilayetine bağlıdır.

Sammadî Tafesi

1570'de 235 hane, 180 bennak, 86 mücerred, 312 nefer kaydı vardır.⁶³

Sayaçlı Taifesi

1536'da 65 bennak, 70 mücerred kayıtlıydı. 506 no'lu tahrir defterinde Ekrad-ı İzzeddin Beğ'e bağlı olarak gösterilmektedir. Bu taifeye bağlı olarak ta Şeyh Davut Oğlu Bekir'e tabi olarak 63 Nefer, 30 Hane ve 33 Mücerred vardı. Şeyh Osman oğlu Kara'ya bağlı olarak da 50 Nefer, 23 Hane ve 27 Mücerred kayıtlıydı. Şeyh Abdullah'a bağlı olarak da 65 Nefer, 38 Hane ve 27 Mücerred vardı.⁶⁴ 1590'da Sayaçlı taifesine bağlı üç oymak geçmektedir. Bunlar; 30 hane ve 33 mücerredle Şeyh Davud oğlu Bekir, Kara oğlu Şeyh Osman'a bağlı 23

⁵⁸ BOA., TTD., No:181, s.144. No:506, s.218-20, TKGMA., TTD., No:171, s.125

⁵⁹ BOA., TTD., No:181, s.112-15, No:506, s.167-91, TKGMA., TTD., No:171, s.132

⁶⁰ BOA., TTD., No:181, s.221, No:506, s.368-73

⁶¹ BOA., TTD., No:506, s.378-81

⁶² BOA., TTD., No:181, s.200, No:506, s.343-57

⁶³ BOA., TTD., No:506, s.255-60

⁶⁴ BOA.,TTD. No: 181, s.186 No:506, s.148

hane ve 27 mücerred ve Şeyh Abdullah' a tabi 38 hane ve 27 mücerred bulunmaktaydı. Bunlar hasıl olarak yıllık 20000 akçe "mahsul-ı adet-i ağnam ve resm-i bad-i heva" ödemekteydiler. "Cürmi galiz" den muaf tutulmuşlardı.⁶⁵

Sayvanlu Taifesi

1536'da 7 bennak, 3 mücerred, 1570' de 47 hane,45 mücerred 28 bennak 92 nefer, 1590'da ise 47 hane ve 46 mücerred kaydı bulunmaktadır.⁶⁶

Sevidlü Taifesi

1536'da 26 bennak, 26 mücerred, 1570'de 174 hane ve 39 mücerred,93 bennak 213 nefer kaydı, 1590'da ise 174 hane ve 75 mücerred kaydı bulunmaktaydı. Taifenin İbrahim oğlu Kasım Kethüdaya bağlı 119 Nefer, 94 Hane ve 25 Mücerredi, Araban'a bağlı Ardbel köyünde 3 Hane ve 3 Bennak'ı Mezraa-i Mir Seyyid Vakkas'ta 4 Hane ve 3 Bennak'ı ve Behisniye bağlı Bademlice Mezraasında 5 Hane, 5 Bennak ve 3 Mücerred'i vardı. Ayrıca Araban'a bağlı Luben Mezraasında 8 Hane, 8 Bennak ve 1 Mücerred vardı. Harin Mezraasında, 5 Hane ve 5 Bennak Karaca Viran Mezraasında Süleyman Cemaati olarak 16 Hane, 12 Bennak ve 5 Mücerred, yine aynı cematın Ravandan'a bağlı Merlic Göl Mezraasında 10 hanesi, 6 bennak'ı ve 1 mücerred'i Cemil oğlu Ali Bekir'e bağlı olarak ta yine aynı mezraada kayıtlı 22 hane, 6 bennak ve 1 mücerred bulunmaktaydı. Toplam olarak taifenin 1570' de 213 nefer'i, 174 hane'si, 93 bennak'ı ve 39 mücerred'i vardı.⁶⁷

Seyfeddin Kethüda Cemaati

1570' de taifeler altında yazılmamıştır. 57 hane, 43 mücerred, 51 bennak ve 100 nefer kaydı vardır.⁶⁸

Suluhanlu Taifesi

1536'da 8 bena, 11 mücerred, 1570' de 219 hane, 176 mücerred, 90 bennak 395 nefer kaydı vardır.⁶⁹

Süleymanlu Taifesi

1536'da 67 bennak 53 mücerred 1570'de 221 hane 163 mücerred, 123 bennak 384 nefer, 1590'da 221 hane ve 128 mücerred kaydı bulunmaktadır.⁷⁰

Şekağî Taifesi

1536'da 246 bennak, 27 mücerred, 1570' de 35 hane 23 mücerred, 24 bennak 56 nefer, 1590'da toplam 204 hane 77 mücerred vardı. Hasan veled-i

⁶⁵ BOA., TTD., No:506, s.148-153, TKGMA., TTD., No:171, s.163

⁶⁶ BOA., TTD., No:181. s.130, No:506, s.263-64, TKGMA., TTD., No:171, s.170

⁶⁷ BOA., TTD., No:181. s.130, No:506. s. 148-53, TKGMA., TTD., No:171, s.151

⁶⁸ BOA., TTD., No:506, s.417-18

⁶⁹ BOA., TTD., No:506. s.405-9

⁷⁰ BOA., TTD., No:181. s.121-4. No:506, s.287-92, TKGMA., TTD., No:171, s.175

Hasu Cemaati Meşğale köyünde kışlamaktaydı. Burada 10 hane, 10 bennak, 2 mücerred bulunuyordu. Cemaatin diğer bir kısmı da Ferlü köyünde idi, bunların da 30 hanesi, 21 bennaki, 6 mücerred vardı. Kefer Rum köyünde, 7 hane ve 7 bennak, Basruk mezraasında 7 hane, 5 bennak, 2 mücerred bulunmaktaydı.

Ağca Göcek köyünde, 22 hane, 22 bennak, 3 mücerred, Cedit köyünde, 7 hane, 6 bennak, 4 mücerred, İncirli Köyünde, 11 hane, 7 bennak, 2 mücerred vardı. Yine Haluli köyünde, 8 hane, 5 bennak, 2 mücerred, Karacak Köyünde, 7 hane, 1 bennak, 3 mücerred. Kasibe kazasına bağlı, Sarı Kil Mezraasında, 5 hane, 4 bennak, 5 mücerred, Saliban mezraasında 11 hane ve 4 mücerred, Seman köyünde 14 hane ve 6 mücerred, Katali köyünde 18 hane ve 12 mücerred ve Hüseyin Oğlu Hıdır Kethüdaya bağlı Ravanda da oturan 44 hane ve 26 mücerred vardı.⁷¹

Şeyh Davud, Osman ve Abdullah Oymakları

Şeyh Davud Oymağı 1570'te 30 hane, 33 mücerred, Şeyh Osman Oymağı 23 hane, 27 mücerred, Şeyh Abdullah Oymağının 38 hane, 27 mücerred ve 65 nefer kaydı bulunmaktadır.⁷² Kilis'in bugün Şeyh Abdulah isimli bir mahallesi vardır.

Şeyh Saidan Taifesi

1536'da 52 bennak, 28 mücerred, 1570'de 163 hane, 62 mücerred, 74 bennak, 226 nefer, 1590'da Hıdır'ın oğlu Hıdır kethüdalığını yapmaktaydı. Bu cemaatin de 226 neferi, 163 hanesi, 79 bennaki ve 57 mücerred bulunmaktaydı.⁷³

Şeyh Yusuf (Eşki) Taifesi

1536'da 182 bennak, 5 mücerred, 1570'de 163 hane, 62 mücerred, 203 bennak, 298 nefer, 1590'da 180 hane ve 47 mücerred kaydı vardır. Şeyh Yunuslu taifesi Aşeki olarak bilinmektedir. Cum Nahiyesine bağlı Cindires Köyünde sakin olan cemaatin 13 hanesi burada, 38 hanesi Yanluk, 22 hanesi Şeyh Abdurrahman, 8 hanesi Matmata, 5 hanesi Meşki, 12 hanesi Kefer Safra, 24 hanesi Mağrata, 15 hane Kalyen, 10 hane Nasiri, 16 hanesi Kabalu ve 5 hanesi de Kefer Muş köylerinde sakin idi.⁷⁴

Eşki Taifesi

1536'da 3 bennak ve 8 mücerred vardır.⁷⁵

⁷¹ BOA., TTD., No:181, s.115-20 No:5065, s.191-97, TKGMA., TTD., No:171, s.123
"Rakkaya iskânında sakin olmuşlardır." Cevdet Türkay, *Oymak- Aşiret ve Cemaatler*, s.692

⁷² BOA., TTD., No:506, s. 148-53

⁷³ BOA., TTD., No:181, s.152-54, No:506, s.239-41, TKA., TTD., No:171, s.118

⁷⁴ BOA., TTD., No:181, s.162, No:506, s.247-52, TKGMA., TTD., No:171, s.101

⁷⁵ BOA., TTD., No:181, s.172

Zobi Taifesi

1536'da "Basadı" taifesi ile birlikte yazılmışlardır. 37 bennak 22 mücerred kaydı vardır, 1570'de 61 hane 28 mücerred, 50 bennak 89 nefer, 1590'da 61 hane ve 28 mücerred kaydı vardır.⁷⁶

Yakubi Taifesi

1536'da 10 bennak 12 mücerred, 1570'de 79 hane 36 mücerred, 51 bennak ve 115 nefer kaydı vardır.⁷⁷

Zorkanlı Cemaati

1570'de 370 hane 153 mücerred, 21 bennak ve 523 nefer kaydı mevcuttur.⁷⁸

Yavidi Taifesi

1536'da 7 bennak, 3 mücerred kaydı bulunmaktaydı.⁷⁹

Mehad Kanlı Taifesi

1536'da 14 bennak ve 11 mücerred vardı.⁸⁰

Mersavî Taifesi

1536'da 25 hane ve 27 mücerred 1590'da 20 hane ve 9 mücerred vardı. Şahin ve Korkamaza tabi kısmında, iki ayrı yerleşim yerine ayrıldıkları görülmekte bunlardan, 14 hane ve 8 mücerred Mahmudi mezraasında, 6 hanesi ve 1 mücerred de eski seruc Köyünde oturmaktadır.⁸¹

Haneki Cemaati

1536'da 164 bennak ve 61 mücerred vardı. 1590'da üç ayrı cemaat olarak tahrirde geçmektedir. Cemaatlerin başında İsmail'in oğlu Nasır'ın idaresi altında 97 nefer, 57 hane, 31 bennak ve 29 mücerred kayıtlıydı. Ahmed'in oğlu Nasır'ın ise 49 nefer, 29 hane, 18 bennak ve 10 mücerred vardı. Garib'in oğlu Şemo'nun idaresi altında 92 nefer 71 hane, 31 bennak ve 18 mücerred bulunmaktaydı.⁸²

Harslu Taifesi

1536'da 3 bennak ve 5 mücerred vardı.⁸³

⁷⁶ BOA., TTD., No:181, s.181. No:506, s.264-66. TKGMA., TTD., No:171, s.119

⁷⁷ BOA., TTD., No:181, s.164, No:506, s.278-80

⁷⁸ BOA., TTD., No:506, s.400-5

⁷⁹ BOA., TTD., No:181, s.104

⁸⁰ BOA., TTD., No:181, s.115

⁸¹ BOA., TTD., No:181, s.130-2, TKGMA., TTD., No:171, s.127

⁸² BOA., TTD., No:181, s.132-136, TKGMA., TTD., No:171, s.129

⁸³ BOA., TTD., No:181, s.137

Basaklu Taifesi

1536'da 16 benanki ve 7 mücerredi kayıtlıydı.⁸⁴

Şeranlu Cemaati

1536'da 7 bennaki ve 3 mücerredi vardır.⁸⁵

Bilalî Taifesi

1536'da 47 bennak 27 mücerredi vardı. 1590'da 81 hane ve 43 mücerred olarak hesap edilmiştir. Taifenin 13 hanesi Yaser Kethüdanın idaresinde, Davud'un oğlu Osman Kethüda ya bağlı olarak da 6 hane, Nagür oğlu Ubur kethüdanın idaresinde 10 hane, Zeyneddin oğlu Arap kethüdalığında 6 hane, Hüseyin'in oğlu Yusuf kethüdalığında ise 9 hane, Bekir'in oğlu Nasır kethüdalığında 5 hane, Lavek oğlu Yusuf kethüdalığında 13 hane, Han'ın oğlu Ömer Kethüdanın idaresinde ise 20 hane vardı.⁸⁶

Şadvî Taifesi

1536'da 120 bannak 51 mücerred, 1590'da 238 hane ve 49 mücerred kaydı vardır.⁸⁷

Ramazanlu Taifesi

1536'da 43 bennaki 42 mücerredi, 1590'da 92 hanesi ve 72 mücerredi bulunmaktaydı Ramazanlu Taifesinin 38 hanesi ve Bekir'in oğlu Ali'nin Kethüdalığında idi. Cuma'nın oğlu Cuma kethüdalığında ise 40 hane vardı. Bu cemaat için "*ma Halabu ve Amik ve Com*" ibaresinden bu üç bölgede de dolaşmakta olduklarını anlamaktayız. Gani oğlu Horo'nun kethüdalığında ise 10 hane bulunmaktaydı. Toplam olarak taifenin 305 neferi, 92 hanesi, 91 bennaki, 72 mücerredi vardı. Sakin oldukları herhangi bir köy adı yoktur.⁸⁸

Uzun Yusuf lu Taifesi

1536'da 57 bennak ve 44 mücerred kayıtlıydı.⁸⁹

⁸⁴ BOA., TTD., No:181, s.144

⁸⁵ BOA., TTD., No:181, s.156

⁸⁶ BOA., TTD., No:181, s.164, TKGMA., TTD., No:171, s.108

⁸⁷ BOA., TTD., No:181, s.167-71, TKGMA., TTD., No:171, s.165

⁸⁸ BOA., TTD., No:181, s.174, TKGMA., TTD., No:171, s.107

⁸⁹ BOA., TTD., No:181, s.177

Rubadî Taifesi

1536'da 26 bennak ve 37 mücerred, 1590 'da 70 hane ve 38 mücerred kaydı bulunmaktaydı.⁹⁰

Ludinî Taifesi

1536'da 17 bennak ve 9 mücerred vardı.⁹¹

Millilu Taifesi

1536'da 40 bennaki ve 9 mücerred kayıtlıydı.⁹²

Bazekî Taifesi

1536'da 24 bennak ve 51 mücerred mevcutları bulunmaktaydı.⁹³

Cayanlu Taifesi

1590'da Ceyanlu taifesinin toplam olarak 149 nefer, 110 hane,80 bennak ve 43 mücerred defterde kayıtlıdır. İdaresi Şenu'nun oğlu Zeyneddin'e ait idi. Cemaatin 13 hanesi Kara kuyu, 9 hanesi Yelban, 23 hanesi Düher köylerinde, 27 hane Şarkta, 15 hanesi Kuzine köyünde bulunmaktaydı.⁹⁴

Hasan Celü Taifesi

1590'da Hasan Celü taifesinin 22 neferi, 16 hanesi,6 bennak ve 4 mücerred vardı.Com Nahiyesine tabidir.⁹⁵

Dirkanlu Cemaati

Başında Semi'nin oğlu İbrahim vardı. Cemaatin 40 neferi, 28 hanesi, 3758 koyunu, 10 bennağı ve 14 mücerred bulunmaktaydı.⁹⁶

Dışarıcı Taifesi

1590'da 35 hane ve 23 mücerred idi.⁹⁷

Denhırî Taifesi

1590'da 36 hane ve 38 nefer kayıtları vardı.⁹⁸

⁹⁰ BOA.. TTD.. No:181. s.178, TKGMA., TTD., No:171, s.168

⁹¹ BOA., TTD.. No:181. s.179

⁹² BOA.. TTD., No:181, s.182

⁹³ BOA., TTD., No:181, s.188

⁹⁴ TKGMA.. TTD., No:171, s.99

⁹⁵ TKGMA., TTD., No:171. s.105

⁹⁶ TKGMA., TTD., No:171. s.143

⁹⁷ TKGMA., TTD., No:171. s.166

⁹⁸ TKGMA.. TTD., No:171, s.167

Ümmihanlu Taifesi

1590'da 303 hane ve 130 mücerred olarak yazılmışlardı.⁹⁹

Ünyalı Taifesi

1590'da 228 hane ve 76 mücerredleri bulunmaktaydı.¹⁰⁰

Börklü Salo Taifesi

1590'da 68 hane ve 17 mücerred kaydı vardır.¹⁰¹

Kejanlu Cemaati

1590'da 4 hane ve 2 mücerredini bulunmaktaydı.¹⁰²

Konar-Göçerlerin Toplam Nüfusları

1536'da 2698 hane ve 2206 mücerred olduğunu görmekteyiz. Barkan'ın metoduna göre hesaplırsak¹⁰³; 1536 yılında 15696 kişi olarak buluruz. 1570' de toplam olarak konar-göçerler 11427 hane ve 9571 mücerred, nüfusları da 66706' ya yükselmiştir. 1590'da hane sayısı 6830, mücerred sayısı da 2730 olmuştur. Toplam konar-göçer nüfusu 36880 olmuştur.

Konar-göçerlerin nüfus artış oranları ise, 1570'te 1536'ya göre %424.9873, 1536- 1590 arasındaki nüfus artış oranları ise %234.9643 olmuştur. 1570 ile 1590 arasındaki nüfus azalmaları %-180.8731 oranında olmuştur.

Burada dikkatimizi çeken 1570 tarihli tahrir rakamlarının bir sonrakinin neredeyse iki katı kadar olmasıdır. Tahrirlerin üçünde verilen nüfus arasında neredeyse 1-4-2 katsayısı söz konusudur. Bu ani yükseliş ve daha sonrasındaki düşüşün nedenleri hakkında şunlar göz önünde bulundurulabilir;

Tahrirler ortalama olarak 15-20' şer yıllık aralarla yapıldığı göz önüne alınacak olursa, tahrirden tahrire yapılan sayımlar esnasında, hayat tarzları gereğince hareket halinde olan konar-göçerlerin sayım dışı kaldıkları düşünülebilir. Aynı zamanda konar-göçerlerin tahrir dışı kalmaları vergiden kurtulmaları anlamına geldiği için tahrir dışı kalmak onlar için daha cazip olacaktı.

Diğer bir ihtimal ise; bu dönemde özellikle Halep gibi büyük şehirlerde varlığına rastladığımız veba türünden salgın hastalılara yakalanarak nüfuslarının

⁹⁹ TKGMA., TTD., No:171, s.172

¹⁰⁰ TKGMA., TTD., No:171, s.175

¹⁰¹ TKGMA., TTD., No:171, s.179

¹⁰² TKGMA., TTD., No:171, s.180

¹⁰³ Ömer Lütfi Barkan, "Tarihi Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi," *Türkiyat Mecmuası*, X, 1953. diğer nüfus tahmin metotları için bkz. Faruk Sümer, "Kayı", *İA*, Cilt VI., s.461, M.A., Cook, *Populatin Pressure in Rural Anatolia 1450-1600*, Leila Erder, "The Measurement of Preindustrial Populatin Changes: The Ottoman Empire from the 15th to the 17th Century," *Middle Eastern Studies*, XI (1975), s.284-301.

önemli bir kısmını kaybetmiş olabilecekleridir. Her ne kadar konar-göçerlerin hayat tarzları itibariyle toplumun diğer katmanlarıyla kaynaşmamaya dikkat ettikleri düşünülse de, bu hususta aksine bir rivayete rastlanmamıştır.

Üzerinde durulması gereken bir diğer nokta da göçler nedeniyle nüfusta meydana gelebilecek azalmalardır. İnalçık, 17. yüzyıl içerisinde Doğu vilayetlerinden özellikle Halep ve Dulkadirli Türkmenlerinden Batı vilayetlerine doğru göç hareketi olduğunu söylemektedir. 16. Yüzyıl için böyle bir bilgi olmamasına rağmen göçün daha öncelerden başlamış olması mümkün olabilir.¹⁰⁴

Konar-göçer nüfusun göçmüş olabileceği bir başka yer de 16. Yüzyılın sonlarına doğru Eyalet olan Rakka olabilir. Cevdet Türkay'ın yapmış olduğu araştırmaya göre; Kilis sancağına tabi bazı aşiretlerin zorunlu olarak Rakka'ya iskâna tabi tutulmuşlardır. Elimizdeki tahrir verilerine göre de insan nüfusundaki azalmayla beraber sahip oldukları koyun sayılarında da vardır. Eğer bir göç olmuş ise bunun konar-göçerlerin koyunlarını da alarak gitmiş oldukları şeklinde açıklanabilir.

Konar-Göçerlerin Üretimleri, vergileri ve Yaşam Tarzları

Konar-göçerlerin ekonomiye kazandırılması Selçuklularda ve Osmanlılarda devletin öncelikli politikalarından idi.¹⁰⁵ Üretimleri genelde hayvancılığa dayanmaktadır. Süt, yoğurt, tereyağı, deri ürünleri, kilim ve dokuma ürettikleri ürünler arasında ilk sıralarda gelmektedir. Geçimlerini şehirlerde ve köylerdeki pazarlarda ürettiklerini satarak sağlıyorlardı. Konar-göçerler muhtelif sanatlarla uğraşır, eşyalarını kendi deve ve atları ile naklede ve temelde aşiret içerisinde kapalı iktisadi hayat sürerlerdi.

Konar-göçerlerin çadırları da hayat tarzları ile uyum içerisindeydi. Yurt veya ev denen çadırlar kolayca kurulup kaldırılabilir türdendi.¹⁰⁶

Bazı konar-göçer grupları askerî seferlere sağlamış oldukları hizmetlerden dolayı bazı vergi muafiyetlerinden faydalanırdı. Savaşlarda ok yapımı ve bunun askerlere ulaştırılması da vergi muafiyetlerini icap ettirmekteydi.¹⁰⁷ Kilis ve civarındaki konar-göçerlerin büyük kısmı "Okçu İzzeddinlü Taifesi" olarak biliniyor olması bunların da ok yapıp sefer zamanlarında orduya taşımakla yükümlü olduklarını göstermektedir.

Konar-göçerler, çobanlık ve hayvancılıkla uğraşmalarına rağmen kışlak ve yaylaklardaki otlaklarda ve köylerde iptidai de olsa tarım yapıyorlardı. Koyun, keçi, deve, at ve katır yetiştiriyorlar, devletin bunlara ihtiyacı durumunda temin ediyorlardı. Özellikle Yeni- il ve Halep Türkmenleri

¹⁰⁴ İnalçık, "The Yörüks", s. 46-47

¹⁰⁵ İnalçık, "The Yörüks", s.39-40

¹⁰⁶ Ali Rıza (yalgın), *Cenupda Türkmen Oymakları*, Ankara 1933, ks.11. s.57-58

¹⁰⁷ İnalçık, "The Yörüks", s.54

koyunculukta meşhur idiler. İstanbul'un et ihtiyacının bir kısmı da Türkmenlerden temin edilmekteydi. Ordunun seferler esnasında nakliye vasıtası¹⁰⁸ olarak ihtiyaç duyduğu at, katır, deve v.s. gibi araçlar da yine Türkmenlerin değişik boyları tarafından karşılanırdı.¹⁰⁹

Kilis sancağı mufassal tahrir defterlerinde yer alan konar- göçer taifesi "İzzeddinli Taifesi" veya "Ekrad-ı İzzeddinli" taifesi Valide Sultan haslarına dahildi.¹¹⁰ Sancakta padişah haslarına tabi olan, "hâssa-i hümayun" konar-göçerlerinin yanında, "sancak hassı" olan cemaatlerden de sancak beyi hassı için vergi alınmaktaydı.¹¹¹

Konar-göçerler kanunnamelerde geçen ifadelere göre, başlıca "resm-i ağnam" adıyla koyun ve keçi vergisi ödemekteydi. Koyun ve keçilerin yavruları tamamen sürüye katılabilecek duruma geldikten sonra oğlağı ve kuzusuyla sayılarak her iki baş için bir akçe vergi alınmaktaydı.¹¹²

Kilis Sancağında kayıtlı olan konar-göçerlerin sahip oldukları koyun sayıları toplam olarak, 1536'da 583.221, 1570'te 537.522 ve 1590'da 367.711 adet olarak kaydedilmiştir. Bu rakamlara göre konar-göçerlerden 1536'da 291.610,5 akçe, 1570'te 268.761 akçe, 1590'da 180.385,5 akçe vergi alınmıştır.

Sancakta kışlayan "hâssa yürükler"den ziraatle uğraşanlar çift vergilerini ve mahsul vergilerini tımarlı sipahiye vermek zorundaydılar. Geri kalan vergilerini ise Türkmen eminleri padişah hassı için toplamaktaydılar.¹¹³

Konar-göçerler "otlak ve yatak" vergisi olarak yılda bir defa Mart ayında, miktarı üç yüz koyun olarak kabul edilen her bir sürüden birer koyun ödemekteydiler.¹¹⁴ Sancakta kışlamayıp, gelip geçen yürüklerden bu adla veya

¹⁰⁸ Nakliye vasıtaları arasında ilk akla geleni deve idi. Büyük oran konar-göçerler tarafından yetiştirilen develerin ihtiyaca binaen fiyatları artmaktaydı. 13 muharrem 980 tarihli mühimme kaydında "bu tarihte Hicaz'da ziyade kıtlık olmuş, buraların halkına buğday ulaştırmak için halktan deve kiralanması ve kiralarının da 4 lira olaması kararlaştırılmıştır."MD. No:21, hük.56

¹⁰⁹ Orhonlu,C., *Aşiretlerin İskanı* ,s.19-21

¹¹⁰ Faruk Sümer, XVI. Asırda Anadolu, Suriye ve Irak'da yaşayan yaşayan Türk aşiretlerine Umumi bir bakış, *İktisat Fakültesi Mecmuası*, XI İstanbul 1952 s.512, Orhonlu, *Aşiretlerin İskanı*,s.17

¹¹¹ BOA., TTD., No:506,s.4-12

¹¹² "... *Ve resm-i ağnâm, koyun ve keçi kuzulayub tamam sürüye yaradıktan sonra oğlağıyle ve kuzusuyle add olunub her iki re'se bir akçe alına...*"BOA., TTD., No:506, s.4-12, bkz. Aynı kanunnâme Ahmet Akgündüz, *Osmanlı Kanunnâmeleri*, 7.Cilt ,s.593

¹¹³ "...*Ve hâssa yürüklerden dahi zirâ'at ve hürâset edenler eidükleri resm-i çiftlerin ve hâsulların sâhib-i arza verdüklerinden mâ'ada rüsumların Türkmân eminleri hâssa-i hümayun iün zabt ederler...*"BOA., TTD., No:506, s.4-12, bkz. Akgündüz, s.593

¹¹⁴ "...*Ve resm-i otlak ve yatak, livâ-i mezburede kışlayub kalan Türkmân taifesinden yılda bir Mart ayında her bir sürüden birer koyun alınur ki, aded-i sürü üç yüz koyun ola, artuk ve eksük olsa, bu minval üzere hesâb olunub alına...*"BOA., TTD., No:506, s.4-12, bkz. Akgündüz, 7. Cilt s.594

selamlık adıyla sancak subaşlarının ve tımar sahiplerinin koyun ve kuzu istemeleri ise kanunlarla yasaklanmıştı.¹¹⁵

Mart ayında konar-göçerlerin ödediği bir diğer vergi ise “*resm-i duhân*” adıyla bilinen ve her haneden on ikişer akçe olarak alınan vergiydi.¹¹⁶

Konar-göçerlerin “*cürm ü cinâyet*” vergileri sancak beyi tarafından alınmaktaydı.¹¹⁷

SONUÇ

Konar-göçerler yaşam tarzları itibariyle yerleşik durumda olan şehirli ve köylü nüfusa göre daha farklı hukukî ve malî uygulamalarla karşı karşıya bulunmaktaydı. Her zaman kayıt altına alınamamaları devletin onlara karşı tavırlarında en belirleyici etken oldu.

16. yüzyıldaki resmi devlet görevlilerinin temel gayesi konar-göçerleri yerleşik hale getirerek iskâna açmayı planladıkları boş arazileri şenlendirmek ve konar-göçerlerin kural tanımayan yaşam tarzlarının kontrol altına alınması idi.

16. yüzyıl içerisinde yaklaşık olarak elli beş yıllık süreçte incelediğimiz Kilis Sancağı dahilinde kışlayan konar-göçerler, zaman içerisinde tamamen yerleşik hale geçmiş veya taifeler halinde başka eyaletlere yerleştirilmişlerdir.

KAYNAKÇA

- 1- Akgündüz, Ahmet, *Osmanlı Kanunnâmeleri*, İstanbul 1992.
- 2- Ali Rıza (yalgın), *Cenupda Türkmen Oymakları*, Ankara 1933, ks.İl.
- 3- Atalay, B., “Türkçemizde men, man Eki”, *Türk Dil Kurumu* 1940.
- 4- Barkan, Ö.L., “Tarihi Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi,” *Türkiyat Mecmuası*, X, 1953
- 5- Cevdet Türkay, Cevdet Türkay, *Başbakanlık Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu’nda Oymak-Aşiret ve Cemaatler*, Tercüman Kaynak Eserler Dizisi, İstanbul 1979.
- 6- Cook, M.A., *Populatin Pressure in Rural Anatolia 1450-1600*, London 1972.
- 7- Demirtaş (Sümer), Faruk, “Bozulus Hakkında,” *A.Ü.DTCF. Dergisi*, VII/1 (1949).

¹¹⁵ “...Ve gelüp geçen yörük taifesinden otlak ve yatak hakkı deyü veya selamlık deyü sancak subaşları ve erbâb-ı tımar koyunların ve kuzuların taleb edüb almayalar. Bil cümle mezkurların olı-gelen kanunları üzere olub mukayyed olunan kanunlarından ziyade tecâvüz olunub nesne alınmaya...”BOA., TTD., No:506, s.4-12, bkz. Akgündüz, 7.Cilt,s.594

¹¹⁶ “...Ve resm-i duhân livâ-i mezburede kışlayub kalan Türkân taifesinden yılda bir Mart ayında resm-i duhân deyü her haneden on ikişer akçe alını-gelmiş; hâliyâ dahi ziyade alınmayub hemân haneden hâneye her senede on ikişer akçe resm-i duhân alına...”BOA., TTD., No.506, s.4-12, bkz. Akgündüz, 7. Cilt, s.594

¹¹⁷ “...Ve Ekrâd tâifesinin cürm ü cinâyetleri beğlerine müte'allık olub...”BOA., TTD., No:506, s.4-12

- 9- Demirtaş (Sümer), Faruk "XVI. Asırda Suriye ve Irakta Yaşayan Türk Aşiretlerine Umumî Bir Bakış", *İktisat Fakültesi Mecmuası*, İstanbul 1949-50.
- 10- Erder, Leila, "The Measurement of Preindustrial Populatin Changes: The Ottoman Empire from the 15th to the 17th Century," *Middle Eastern Studies*, XI (1975).
- 11- Sümer, Faruk, XVI. Asırda Anadolu, Suriye ve Irak'da yaşayan Türk aşiretlerine Umumi bir bakış, *İktisat Fakültesi Mecmuası*, XI İstanbul 1952.
- 12- Sümer, Faruk, "Kayı", *İA*, Cilt VI.
- 13- Hallaçoğlu, Yusuf, "Aşiret", *TDVİA*, cilt:I
- 14- Hallaçoğlu, Yusuf, "Osmanlı Belgelerine Göre Türk-Etrâk, Kürd- Ekrâd Kelimeleri Üzerine Bir Değerlendirme," *Belleten* cilt:LX/227-229,TTK Ankara 1997.
- 15- İnalçık, Halil, "Arab Camel Drivers in Western Anatolia in the Fifteenth Century", *Revue d'Histoire Maghrebine*, 1983.
- 16- İnalçık, Halil, "The Yörüks: Their Origins, Expansion and Economic Role," *Oriental Carpet and Textile Studies I*, Edt.. Pinner-W. Denny), London 1986.
- 17- Kafesoğlu, İbrahim, "Türkmen Adı", *Jean Deny Armağanı*, Ankara, 1958.
- 18- Konyalı, İ., Hakkı, *Abideleri ve Kitabeleri ile Kilis Tarihi*, İstanbul 1968.
- 19- Kunt, Metin, *Sancaktan Eyalete, 1550-1650 Arasında Osmanlı Ümerası ve İl İdaresi*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, No:154, İstanbul 1978
- 20- Lindner, R.P., *Nomands and Ottomans in Medieval Anatolia*, Blomington, 1983
- 21- Orhonlu, Cengiz, *Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretlerin İskanı*, İstanbul, 1987
- 22- Şahin, İlhan, Osmanlı İmparatorluğu'nda Konar-göçer Aşiretlerin Hukukî Nizamları," *Türk Kültürü*, XX, (Mart 1982), Sayı 227.
- 23- Woods, J.E., *The Akkoyunlu: Clan, Confederation, Empire*, Mineapolis and Chicago, 1976.